

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 36 Volume: 8 Issue: 36

Şubat 2015 February 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN MÜZİKSEL TERCİHLERİ VE DİNLEME PRATİKLERİ
MUSICAL PREFERENCES AND LISTENING PRACTICE OF SECONDARY SCHOOL
STUDENTS

Mümtaz Hakan SAKAR*

Adem MABA**

Öz

Müzik, kimliğin şekillenmesinde önemli bir etkidir. Kimliğe etki eden başlıca faktörler olarak okul ortamı, aile çevresi Bouerdieu'nun alan ve sermaye kavramlaştırmalarıyla birlikte düşünülür. Ergenlerin hangi tür müziklerle ilgilendikleri, tüketicisi oldukları bu müzikleri hangi araçlarla ve hangi amaçlarla tükettikleri, dolayısıyla dinleyici pratikleri ve bu tercihlere okul müzik derslerinin etkisi çalışmamızın ana çerçevesini oluşturmaktadır. Ergenleri müziksel tercih bakımından tekipliştiren altkültür kavramlaştırması yerine daha esnek bir model olarak görülen *scene* kavramı çalışmamızda öne çıkan bakış açıdır. Ayrıca toplumsal cinsiyet kavramı gözden kaçırılmayan bir diğer temadır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden "tarama (survey)" yöntemi kullanılmıştır. İzmir'in Buca ilçesindeki üç farklı ortaokulda, 460 öğrenciye ulaşılmış, yarı yapılandırılmış veri toplama aracı ile elde edilen sayısal veriler, betimsel analize tabi tutulmuş, tablolar biçiminde sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ergenler, Kimlik, Müziksel Tercih, Popüler Müzik.

Abstract

As an important component of adolescent identity, music is thought an important factor on formation of identity as well. As the major factors that effects on identity, school environment and family environment are thought together with space and capital conceptualizations of Bouerdieu. The aim of this study is to investigate which kinds of music do adolescents' interest, by which kind of instruments do they listen to music, what is their aim by listening to music, by the way the listener practices and the effect of school music classes on these preferences. The *scene* concept that seems more flexible model than subculture conceptualization that uniform adolescents in terms of musical preferences is the major viewpoint in this study. In addition concept of gender is another theme that is not overlooked. In this study, a qualitative research methods "survey" method is used. The data that obtained by semi-structured data collection tool, from 3 different secondary schools and 460 students from Buca/Izmir is subjected to descriptive analysis and presented in the form of tables.

Keywords: Adolescents, Identity, Musical Preference, Popular Music.

Giriş

Popüler müzik, insanların gündelik yaşamında kuşkusuz büyük yer kaplıyor. Endüstrileşmiş toplumlardaki iletişim ve teknolojik gelişmişlik ile bunların yaşantımıza yansımaları, istesek de istemesek de popüler müziğe maruz kalmamıza yol açıyor. Özellikle

*Yrd. Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

** Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı Mezunlu.

yirminci yüzyılın ikinci yarısındaki ve yirmi birinci yüzyıldaki kaydedilmiş popüler müziklerdeki artış baş döndürücüdür. İnsanların büyük çoğunluğu pop, rock gibi popüler müzik ve alt türleriyle ilişkili haldedir. Ancak sosyal bilimciler bu durumu homojenleşme yerine çağdaş insanların müzikle ilişkilenmesindeki değişim ve gelişim olarak görme eğilimindedir.

Bir müziği sevip sevmemek kişisel zevk ya da tercih olarak anlaşılabilir. Toplumbilim açısından bu olgu toplumsal tabakalaşma ve kültürel tabakalaşma arasındaki içsel bağlantılar olarak kabul edilir. Bu durumun en ünlü savunucusu, kültürü, egemen birey ve grupların toplumsal statülerini yeniden üretmek, kurmak ve devam ettirmek için bir kaynak olarak ele alan Bouerdiou'dur (Bourdieu 1984; akt. Wortley, Asbridge, Tanner 2008:2). Kültüre ilişkin tüm görünümeler geleneksel hiyerarşi ve sınırların ayrıcalıklı kılındığı alanlardır. Müzik ve böylelikle müziksel zevk ve tercihler de, statü göstergeleri olabildiği gibi, kültürel düzenlerin hassas bir ölçüsü olarak kabul edilir. Dolayısıyla bir müziğe karşı duyulan ilgi her ne kadar kişisel olarak görülse de kişisel zevk ve tercihler, bireyin kimliği ve kişiliğinin bir sonucudur. Kimlik ve kişilik aşağıda ayrıntılı olarak verilen kavramsal tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere bireyin doğal çevresinin etkileyip biçimlendirdiği unsurlardır. North ve Hargreaves (1999) yaptıkları araştırmalarda, müzik tercihlerinin farklı şekillerde işlediğini, hem kişinin kendisini nasıl gördüğünü, hem de başkalarına nasıl göstermek istediğini belirleyen bir iletişim yolu olduğunu saptamışlardır. Ergenler müziği bir mesaj vermek için, kim olduklarını göstermek için ya da nasıl bilinmek istediklerinin mesajını vermek için kullanabilirler. Bu anlamda müzik ergen için en güçlü iletişim araçlarından biridir (akt. Erdem, 2011:20).

Müziğin katmanlaştırıcı, sınıflandırıcı ve kimlik sağlayıcı etkileri, toplumsal sınıfların tüm bireylerini kapsar. Popüler müzik de, meşru ve elit olarak kabul gören diğer sanatsal müzik türleri gibi aynı işlevi görür. Öğrenciler ve özellikle popüler müziğin başlıca tüketicileri konumundaki ergenler de popüler müziğin bu katmanlaştırıcı etkilerinden üzerlerine düşen payları fazlasıyla alırlar. Toplumsal tabakalaşma veya katmanlaşma gibi kavramların özünde toplumsallaşma ve dolayısıyla kimlik tartışması yer alır. Ayrıca, kimlik edinme durumunun çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik döneminde biçimlendiği ve sonradan öneminin azaldığı görüşü genelde kabul görür. Aslında kimliklenme anlaşılacağı üzere bir süreçtir. A. Gramsci insanı, etkin ilişkiler ağı içerisinde tanımlar. Ona göre bireysellik tek başına yeterli değildir. Tüm bireylerde kendini açığa çıkartan insanlık, çeşitli unsurların bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Bu unsurlar; 1. Birey, 2. Diğer İnsanlar, 3. Doğal Çevre'dir (2003:53). R. Benedict, M. Mead gibi "*kültür-kişilik ekolü*"nün öncü isimleriyle psikolojik antropoloji disiplini de insanı ve dolayısıyla kimliği şekillendiren yapının kendisini *kültür* olarak görür. Bu ekol, kültürü geniş bir kavram olarak ele alır. Bouerdiou ise alan ve sermaye biçimleri olarak adlandırdığı kavramlaştırmaları ile yine kültürel antropologların önemli bir çözümleme aracı olarak gördüğü kültür kavramını genişletir. Antropologlar *kimlik* kavramını şekillendirenin genel anlamda insanın içinde bulunduğu tüm gerçeklikler ve dolayısıyla *kültür* olduğunu düşünürken, Bouerdiou, kavramı aynı paralellikte ancak farklı terimlerle ele almış, bunun yanı sıra daha da zenginleştirip ayrıntılandırmıştır.

Kimlik oluşumunda bir başka önemli unsur, özdeşleşmedir. Ergen, çevresindeki örnek kişileri ve kişilikleri model alır. Bu örnek kişilerin başlıcaları anne-baba, arkadaş, öğretmen, bir film yıldızı veya etkilendiği bir sanatçı olabilir. Ergen, rol ve kişilik modeli olarak gördüğü ve etkilendiği kahramanın tavır ve davranışlarını, giyim tarzını taklit ederek özdeşleşme çabası içine girebilir. Günümüzde, özellikle televizyonun yani medyanın, ergen kimlik ve kişiliğinin inşasındaki rolü de azımsanmayacak ölçüdedir. Kimlikler, temsil sistemleri içerisinde üretilirler. Temsil, bizleri özne olarak konumlandırır ve ürettiği anlamlar aracılığıyla sembolik sistemler ve gösterge (signifying) pratiklerini içerir. Kültürel bir süreç olarak temsil, bireysel ve kolektif kimlikler kurar ve sembolik sistemler, kim olduğumuz, kim olabileceğimiz ve kim olmak istediğimiz gibi sorulara cevap verir. Toplumsal söylemler ve temsil sistemleri bireylerin kendilerini konumlandırabildikleri ve birbirleriyle konuşabildikleri yerler inşa eder (Sakar, 2014:36). Örneğin popüler müzik yıldızları ve bunların müzik videoları, özellikle popüler müziğin başlıca tüketicisi konumundaki ergenlerin kimlik oluşumuna etki ederek onların

gelecek yaşantısında derin izler bırakabilir. Bu noktada altı çizilmesi gereken olgu, kimlik inşasında çoklu kaynakların işlenmesi ve bu çoklu kaynakların bileşkesi olarak da kişisel kimliğin oluşmasıdır. Popüler müzik bu kaynaklardan yalnızca bir tanesidir. Ancak önemli bir tanesidir.

Pierre Bourdieu ve Alan-Sermaye Sistemi İçerisinde Okul

Bourdieu, sınıflar arasındaki çatışmayı açıklayabilmek için mücadele alanları belirler. Bu alanlar mevkiler arası ilişkilerden oluşur ve güce göre şekillenirler. Bu gücün dağılımı da sermayelerin dağılımına göre değişir. Sermayeler ekonomik, toplumsal, kültürel ve simgesel olmak üzere 3(+1) farklı başlıkta ele alınırlar. Öz olarak ekonomik sermaye, ekonomik kaynaklar anlamına gelir. Toplumsal sermaye, toplum içerisindeki ilişkiler bütünüdür. Kültürel sermaye ise eğitim yoluyla öğrenilmiş tüm kabulleri, davranış kalıplarını, kısacası toplumun özünü içerir. Simgesel sermaye; her sermayenin içerisinde görülebilecek, sahip olunan simgesel değerler bütünüdür. Diğer sermaye tiplerinin herhangi birinin, algı kategorileriyle kavrandığında büründüğü biçimdir (Önsöz, 2007:17).

Toplumsal sermaye, bir eyleyicinin içinde bulunduğu alanda sahip olduğu ilişki ağına gönderme yapar. Bourdieu'nün çalışmalarında çok temel bir yeri olan kültürel sermaye, bir alanda gücü elinde bulduranların (bugünkü anlamıyla devletin) eğitim yoluyla ailelere ve dolayısıyla bireylere aşıladığı yapıdır. Bu anlamda Bourdieu okulları çok başat bir konuma yerleştirir. Eğitim sistemi çoğunlukla seçkinlerin başarılı olduğu bir düzen dayatır, seçkin olmayan aileler ise bu eğitim sisteminde başarının şart olduğuna inanmış olarak (yani habitus edinmiş olarak) süreçte yer alır ve sistemin yeniden üretimini sağlarlar. Ailelerin çocuklarına miras bıraktığı, (habitusu şekillendiren) bu kabuller o toplumun kültürel sermayesi haline gelmiştir (Önsöz, 2007:19).

Bugün Türk eğitim sistemindeki okul yapılanmasına baktığımızda, devlet okulları ve özel okullar olmak üzere temelde iki kategori altında toplandığını görüyoruz. Özel okulların ücretli olması nedeniyle ekonomik sermayelerine paralel olarak entelektüel gelişmişlik kategorisine yakın durabilen bireylerin çocuklarının bu okullarda eğitim gördüğünü bir çırpıda söyleyebiliriz. Ancak bu türden bir yaklaşım, bu çocukları ve ailelerini homojenleştirmekten öteye gitmez. Çünkü entelektüelliğin ölçüsü ekonomik kaynaklara fazlaca sahip olmak değil, tam tersine bireysel gelişmişliktir. Devlet okullarında, okulun bulunduğu yerleşim yerlerinin ekonomik gelişmişliğine paralel olarak, öğrenci ailelerinin de ekonomik sermayelerinin aynı oranda değişim gösterdiği görülüyor. Bu nedenle devlet okullarındaki öğrencilerin ailelerinin ekonomik gelirleri, o yerleşim yerine göre çeşitlenip şekillenebilmektedir. Ancak her ne olursa olsun bu ailelerin gelir düzeyleri çeşitlilik göstermektedir. İster özel okul olsun, ister devlet okulu olsun bu kurumlarda eğitim gören çocukların ezici oranda çoğunluğu bugün popüler müziklerle ilişkili haldedir. Ancak bu öğrencilerin ailelerinin entelektüellik düzeyi ve müzik tercihleri, çocukların müziksel zevk ve beğenilerinde ve dolayısıyla tercihlerinde önemli ölçüde etkilidir. Çocuklarının ileride iyi bir meslek sahibi olmalarını isteyen habitus edinmiş aileler, onları başarı odaklı yetiştirme çabası içerisindeyler. Akademik açıdan başarılı olabilmeleri için takviye edici özel derslerle (matematik, fizik vb) desteklerler. Bu bağlamda meşru ve yüksek statüdeki müziklere (Batı sanat müziği, çok sesli çocuk koroları, gitar, piyano, keman dersleri) yönlendirme çabası içerisinde de girebilirler.

Bu durumda popüler müziğin okul ve başarı odaklı ailelerce olumsuz değerlendirilmesi akla gelebilir. Ancak bu, karşı kültürel popüler müziğin alt türleri (heavy metal, punk, rap gibi) için geçerli olabilir. Sorun, ailelerin çocuklarının genel anlamda müzik ile ilişkilenecekleri konusunda fazlaca istekli olmamaları yönündedir. Özellikle kızlar, verili toplumsal cinsiyet kültürüne sahip aileleri tarafından müzisyen olarak veya müzikle ilişkili olarak görülmemektedir. Özet olarak toplumsal ve kültürel sermaye sahibi ve toplumsal cinsiyet kültürüne sahip habitus edinmiş aileler, herhangi bir türe özgü olmadan müziğin kendisini öteleyip, çocuklarını sanat yerine bilim odaklı yetiştirme çabası içerisinde girerler. Elbette bu durum eğitim sistemimizin sınav başarısı üzerine oturtulmuş olmasının da bir sonucudur.

Bouerdieu'ya göre öğrenciler, aile temelli değerlerin ve kültürel kaynakların yeniden üretildiği başlıca kurum olarak kavramlaştırdığı okullarda çok zaman geçirirler ve bu durum kültürel kaynaklar ve değerlerin eşitsizlik ve ayrıcalığa ilişkin var olan kalıpların devamını garanti eden diplomalara dönüştürülür. Ortaokul çoğu zaman hayli rekabetçi ve statü bilincinin sürekli olarak canlı tutulduğu ve sınıflandırıldığı (derecelendirildiği) bir arena olarak resimlenir. Popüler müziği tüketip ve üretmenin düşük statülü bir kültürel aktivite olarak düşünüldüğü günlerin üzerinden çok zaman geçti. Bouerdieu'nun kavramlaştırmalarından elde edilen sonuç, okulların katmanlaşmış öğrencilerin müzik zevklerini de biçimlendirebildiği yönündedir.

Ancak Türkiye örneğinde okulun öğrencilerin müzik zevklerini de biçimlendirmesi meselesi üzerinde biraz düşünmek gerekiyor. Okul, farklı sınıflardan gelen akranların bir arada bulunduğu bir bağlam sağlar. Okula bu türden bir bütüncül yaklaşım gösterdiğimizde öğrencilerin müzik zevklerini biçimlendirebildiğini söylemek mümkündür. Ancak okuldaki müzik dersleri, gerçekten öğrencilerin tercihlerini değiştirebiliyor mu? Veya ne ölçüde etkili olabiliyor? Bizim çalışmamızda merak ettiğimiz sorulardan bir tanesi de budur. Bulgular ve yorumlar bölümünde bu sorunun cevabını vermeye çalışacağız.

Kimlik ve Kişilik ile İlişkili Olarak Müziksel Beğeni ve Tercihler

Simon Frith (1996), birçok toplumda toplumsal gruplar tarafından kimliğin tanımı ve yeniden tanımlanmasında popüler müziğin önemini ve rolünü ortaya koyar. Bir popüler müzik parçası ya da performansının insanlar üzerinde hem öznel hem de kolektif kimliğin ortaya çıkmasında müziğin özellikle de popüler müziğin müziksel ve estetik bir deneyim olarak önemine dikkat çeker. Ayrıca Frith'e göre müzik sınırları geçebilen en etkili formdur (109-127, akt. Sakar, 2014:112).

Müziksel beğenilerde ve tercihlerde en etkili unsurun, bireyin kişisel kimliği olduğunu belirtmiştik. Kimlik durağan değil, tersine sürekli gelişime açıktır. Popüler müzik ve ergenleri odak alan, özellikle psikoloji alanındaki kimi çalışmaların, ergenlerin kişilik özelliklerini, tercih ettikleri müziklere göre anlama çabası içerisinde oldukları gözlemlenir (Örneğin bkz. Erdem 2011, Maarten H.W. Selfhouta, Susan J.T. Branjea, Tom F.M.ter Bogtb, Wim H.J. Meeusa 2008, Ö. Ekinci, V. Topçuoğlu, Ö. B. Topçuoğlu, O. Sabuncuoğlu, M. Berkem 2012). Bu türden araştırmaların benzerleri elbette etnomüzikoloji alanında da görülebiliyor. Psikoloji disiplini müzikten yola çıkarak kimlik ve kişiliği anlamaya çalışırken, etnomüzikoloji disiplini ise tam tersi bir yaklaşımla kimlikten yola çıkarak müziği anlama çabası içerisine girer. Bizim çalışmamız da elbette etnomüzikolojik yaklaşıma dayanıyor.

Sosyolojik ve antropolojik bir kavram olan "*kültürel çeşitlilik*" (*cultural diversity*) kavramını bu çalışmada ödünç alarak, "*müziksel çeşitlilik*" olarak dönüştürmek, kavramı en azından bizim için daha kullanışlı hale getirecek. Bu bağlamda etnomüzikolojik perspektiften ergenler ve *müziksel çeşitliliği* konusunda dikkat edilmesi gereken şey, bugünün ergenlerinin tercih ve beğenilerinin nedenini anlaşılır kılmaktır. Bunun temeldeki nedenini kişisel kimlikle bağlantılı düşündüğümüzü zaten belirttik. Ayrıca müziğin hangi amaçla dinlendiği, o müziğin nasıl anlamlandırıldığı ve o müzikte o çocuğu çeken veya ona bağlayan etmenin ne olduğu da açıklığa kavuşturulmalıdır. Müziksel sound, kullanılan çalgılar, bir pop yıldızının giyimi, konuşması, tavırları, arkadaş çevresi ve bunun yanında sayabileceğimiz *müzikte anlam*¹ (*meaning*) oluşturan pek çok değişken, bir müziğin hayranı ve tüketicisi olmak için yeterlidir. Bu bakış açısı kimliğe ilişkin kavramsal tanımlamalarla da örtüşür. Belirli bir müziğin tüketicisi olmak, hayranı olmak, o müziği ve müziğe ait altkültürel² davranış kalıplarını benimsemek, bir gruba aidiyet çabası olabileceği gibi daha çok bir kimliklenme aksı olarak görülmelidir. Ancak önceki popüler müzik araştırmalarında altkültür kavramlaştırması olarak görülen bu durum yerine günümüz popüler müzik araştırmalarında tercih edilen kavram *scene*³ dir.

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ayhan Erol, Popüler Müziği Anlamak, Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 2002

² Ayrıntılı bilgi için bkz. Dick Hebdige Alt kültür: Tarzın Anlamı, çev. Sinan Nişancı, Babil, 2004.

³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ayhan Erol, Müzik Üzerine, Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 2009.

Keith Harris'in ifade ettiği gibi "scene, popüler müzik incelemelerinin gelişiminde bir anahtar kavram olan altkültür ile yakından ilişkilidir. Altkültür kavramının kusurları enine boyuna tartışılmıştır ve günümüzde iyi bilinmektedir. Altkültür dar bir kaynaşmayı, keskin/sert bir sınırlamayı, iflah olmaz bir "muhalefet"i, erkek egemenliğini, coğrafi olarak belirli bir toplumsal çevre/mekânı akla getirir. Altkültür ile ilgili yeniden gözden geçirmeler ve biçimlendirmeler olduysa da kavram küreselleşme, muhalifliğin belirsizlikleri ve kimliğin kakisıklığı (heterogenity) üzerine güncel çalışmalarla fikir uyuşmazlığı yaşıyor. İşte bu yüzden scene terimi, müzik etkinliğinin dinamik, değişen ve küresel olarak birbirine bağlı doğasına vurgu yapmasından, yani bu biçimde kavramlaştırılmasından ötürü tercih ediliyor. Scene böylece daha fazla esnekliğe, müziğin içinde üretildiği ve tüketildiği mekânın gevşekliliğine ve müzik pratiği için önemli bir "bağlam" olanağına işaret ediyor. Çünkü scene, kendisini oluşturan etkinlikler ve üyelerinin türdeşliği ve uyumluluğu hakkında daha az varsayımda bulunuyor" (Harris 2000:13, akt. Erol, 2009:234).

Bu noktada altı çizilmesi gereken başka şey; nasıl ki kimlik çoklu kaynaklardan elde ediliyorsa ergenlerin yalnızca tek bir müziksel tür ile ilişkili olarak ele alınamayacağıdır. Bouerdieu'nun, bu türden durumlara ilişkin kullandığı terimler *omnivore* – *univore* terimleridir. *Omnivore*'u hepçil, *univore*'u ise tekçil olarak düşünmek mümkündür. Buradan hareketle ergenlerin popüler müziklerin pek çok türüyle, hatta yüksek statüde veya meşru görülen sanatsal biçimlerle (klasik, caz, opera) bile ilişkili olduğunu düşünecek olursak, onlara *omnivore* etiketini uygun görebiliriz. Bu türden karşılaştırmalı araştırmalar, Amerika'lı ve Avrupalı yetişkinler üzerinde yapılmıştır. Avrupalı yetişkin, statü bakımından yüksek entelektüeller, yalnızca meşru müzik olarak kabul gören Batı sanat müziği ile ilişkili olmaları nedeniyle *univore* olarak adlandırılmışlardır. Amerikalı yetişkin statü bakımından yüksek elitler ise yalnızca bu müziklerle tek yönlü olmaktan çok uzakta, aynı zamanda caz, blues gibi popüler müziğin farklı formlarla da ilişkili olmaları nedeniyle *omnivore* olarak etiketlenmişlerdir⁴. Bu benzetim, "müziksel çeşitlilik" ve "scene" kavramlaştırmalarıyla da örtüşür. Buna göre bir bireyin rock veya heavy metal dinliyor olması, onun illa ki isyankâr olması anlamına gelmiyor. Ya da o altkültüre özgü stereotype özelliklerini benimseyip, giyinmesi, davranış göstermesi gerekmiyor. Ya da heavy metal ile birlikte ana akım pop'ta dinleyebilir.

Araştırmanın Sunumu

Bu çalışmanın mantıksal temeli anlaşılacağı üzere ergenleri müzik tercihleri ve zevkleri bakımından çok yönlü biçimde görmek olarak belirginleşiyor. Yukarıda belirtildiği üzere bu durumu *müziksel çeşitlilik*, *scene* ve *omnivore* kavramlarıyla ele alıyor ve bu kavramları birbirleri yerine ikame edebiliyoruz. İlk olarak müziksel beğenilerin genel şeklini ortaya koymakla ilgileniyoruz. Bu bağlamda bizim öngörümüz, ezici bir çoğunlukla ergenlerin müziksel tercihlerinin popüler müzik ve alt türleri olacağı şeklindedir. Ergenlerin müziksel beğenileri, belirli müziksel türler için yoğun duygulardan ziyade, geniş müzik türleri yelpazesinin genel bir takdiri etrafında dönmektedir. Diğer taraftan ergenlerin dinleyicisi oldukları müzikleri nasıl ve hangi yöntemlerle dinledikleri ve ardından ne amaçla dinledikleri çalışmanın ortaya koymaya çalıştığı nihai hedefleridir. Bouerdieu, şu ana kadar, müziksel zevklerin en azından alışkın olduğumuz sınıfsal ilkelere göre biçimlendirilemeyeceğini öne sürüyor. Burada çelişki gibi görünen bir durum beliriyor. Yukarıda da anlatılmaya çalışıldığı üzere Bouerdieu ve düşüncelerinden anlaşılması gereken şey, kültürel sermaye sahibi ailelerin edindikleri habitus (yatkınlıklar) ve bu sayede asla tersini düşünmedikleri başarı hırsı ve statü sahibi olabilmek isteklerinin sonucu olarak çocuklarının ailelerce meşru ve statü göstergesi olan müziklere ve müzik eğitime yönlendirilebileceğidir. Ancak bu durum varsayımdan ibarettir. Ayrıca okul da kültürel sermayenin edinilip kazanıldığı bir ortam olarak, aileler ile aynı paralelliktedir. Popüler müziğin karşı kültürel formları (rock, punk, rap, heavy metal vb) özellikle aile yapısı

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Tanner, J., Asbridge, M., Wortley, S. Our Favorite Melodies: Musical Consumption and Teenage Lifestyles, The British Journal of Sociology, vol.59:1. 2008.

içerisinde başlangıçta kabul görmeyebilir. Fakat teknolojinin ve kitle iletişimin bir önceki yüzyıla göre çok ileride olduğu ve kapitalist sistemin köruklediği global ölçekteki popüler müzik sarmalı, giriş cümlesinde de belirtildiği gibi tüm bireyleri kendisine ve etkilerine maruz bırakmaktadır. Bu şu demektir; bundan kaçış yok. Ergenlerin de zaten bu durumdan kaçmak gibi bir endişeleri yok.

Okul müzik dersleri, ergenler için önemli bir müziksel referans kaynağıdır. Kültürel sermayenin edinildiği ve içselleştirildiği bir ortam olarak okul, ergenlerin birbirleriyle etkileşim halinde oldukları bir yerdir. Bu ön kabule dayanarak, ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinde müziğin ne ölçüde önemli olduğunu da ortaya koyma çabamız var. Ancak bizim uygulama yaptığımız okullar, birbirinden hem sosyo-kültürel bakımdan, hem de formasyon bakımından farklılaşmaktadır. Buradaki amaç, bu okullardaki öğrencilerin müzik tercihlerindeki ayrışım ve benzeşimleri ortaya koyabilmek ve okul müzik derslerinin ne ölçüde bu tercihleri etkilediğini ortaya koyabilmektir.

Bir de bu çalışmanın temalarından bir tanesi, toplumsal cinsiyet konusudur. Popüler müziğe ilişkin yapılan pek çok araştırmada kız ergenlerin müziksel ilgilerine nadiren odaklanılır. Ancak popüler müziğin asıl muteber tüketicileri onlardır. Bu nedenle bu çalışma, kızların ve aynı zamanda erkeklerin popüler müzikle olan ilişkileneşmelerine de ayrıcalıklı bir yer açarak, onları ve popüler müziğe olan ilgilerini gözden kaçırmamaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden “tarama (survey)” yöntemi kullanılmıştır. Daha çok sosyal bilimlerde kullanılan bu yöntem araştırmacıya geniş kitlelere ulaşmasında kolaylık sağlamaktadır. Araştırmacı bu yöntem ile var olan bir durumu ayrıntısıyla betimleme ve konu hakkında geniş bilgiler vermeye çalışır. Tarama araştırmaları; verilerinin farklı kaynaklardan toplanması ve konuyla ilgili ayrıntılı bilgiye yer verilmesi nedeni ile geçerliliği yüksektir. Ayrıca bu tür çalışmalarda veriler çok fazla kişiden elde edilebilmektedir. Tarama çalışmalarının asıl amacı var olan durum ve olaylarla ilgili nicel veriler ve istatistiksel sonuçlar elde etmektir. Tarama araştırmaları; veri toplama türlerine göre “kesitsel, boylamsal ve geçmişe dönük” taramalar olarak üç gruba ayrılır.

Kesitsel tarama türünde geniş grupları ilgilendiren çalışmalarda, evrenin tamamına erişmenin mümkün olmadığı durumlarda evreni temsil edebilecek gruplar belirlenerek veriler toplanır (Karakaya, 2009). Bu çalışmada da veriler toplanırken “kesitsel tarama” türünde olduğu gibi evreni temsil edecek üç okul belirlenmiş ve veriler toplanmıştır.

Bu araştırmada evren olarak İzmir ili belirlenmiştir. Örnekleme olarak evrende bulunan okulları temsil edebilecek İzmir’in Buca ilçesindeki, üç tane ikinci kademe okulu belirlenmiştir. İzmir’in Buca ilçesindeki bu üç okuldan birincisi, özel okul statüsündeki 75. Yıl Orta Okulu’dur. İkincisi, orta gelir seviyesine sahip olduğunu düşündüğümüz ailelerin çocuklarının öğrenim gördüğü, devlet okulu olan Ege İhracatçılar Birliği Orta Okulu ve üçüncüsü din eğitim veren Çakabey İmam-Hatip Orta Okulu’dur.

Bu üç okuldan toplam 460 öğrenci bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Bu okullarda araştırmaya katılan; kız, erkek ve toplam öğrencilerin sayısı aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

	Özel 75. Yıl Orta Okulu	Çakabey İmam Hatip Orta Okulu	Ege İhracatçılar Birliği Orta Okulu	TOPLAM
Kız Sayısı	53	71	125	249
Erkek Sayısı	44	67	100	211
Toplam	97	138	225	460

Veri Toplama Araçları / İşlem

Araştırmada veri toplama aracı olarak, ortaokul ikinci kademe öğrencilerine yönelik hazırlanan yarı yapılandırılmış karma veri toplama aracı kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış karma veri toplama aracını hazırlamak için; ilk olarak belirlenen üç okuldaki ikinci kademe öğrencilerine dinledikleri ve tercih ettikleri müzikler hakkında ne düşündüklerini ve dinleme alışkanlıklarını açıklamalarını istediğimiz kompozisyonlar yazdırılmıştır.

Daha sonra bu kompozisyonlar değerlendirilip “Dinlediğiniz müzik türleri nelerdir? Müziği dinleme amacınız nedir? Dinlediğiniz şarkıların tarzları nelerdir? Müziği dinleme araçlarınız nelerdir? Müzik seçiminde seni etkileyen faktörler nelerdir?” gibi yarı yapılandırılmış veri toplama aracı sorularına dönüştürülmüş ve bu aracın anlaşılabilirliğini ölçmek amacıyla 30 adet ikinci kademe ortaokul öğrencisine ön uygulama yapılmıştır. Ön değerlendirme sonucunda 2 adet açık uçlu soru olmakla birlikte toplam “11 soruluk bir yarı yapılandırılmış karma veri toplama aracı” oluşturularak ortaokul ikinci kademe kız ve erkek öğrencilerinden oluşan toplam 460 kişiye uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

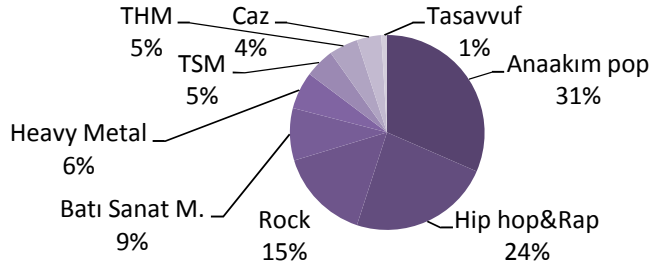
Araştırmada yarı yapılandırılmış karma veri toplama aracı yoluyla elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemleri (yüzde ve frekans) kullanılarak çözümlenmiştir. Katılımcıların her soru için vermiş oldukları cevaplar (birden çok şık işaretlenebilmiştir) puanlanarak sayısal verilere dönüştürülmüş, daha sonra her bir maddenin frekansı ve bu frekanslara bağlı olarak yüzde oranı hesaplanmıştır. Bu hesaplamalar sonucunda elde edilen bulgular grafiklere dönüştürülerek sunulmuştur.

Bulgular ve Yorum

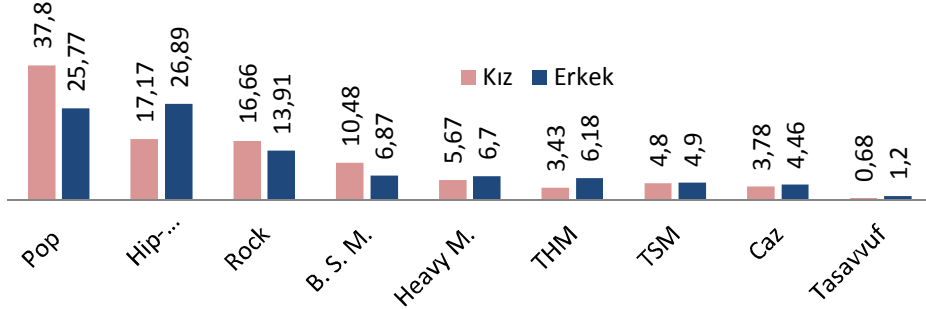
1. Dinledikleri Müzik Türleri

Ortaokul öğrencilerinin dinledikleri müzik türlerinin ne olduğunu öğrenmeye çalıştık. Daha önceden belirtildiği gibi ergenlere Bouerdieu'nun terimlendirmesiyle *omnivore* ve/veya müziksel çeşitlilik olgusu içerisinden yaklaşmaktayız. Aynı zamanda *scene* kavramıyla da uygun düşen bu yaklaşıma göre Tablo 1'de ergenlerin dinledikleri müzik türlerine ilişkin veriler mevcuttur. Öğrenciler birden çok şık işaretleyebilmiştir. Bunların genel toplamı öncelikle veriliyor. Buna göre anaakım pop (%31, f=367) oranlama ile en çok tercih edilen tür olmaktadır. Ardından yine popüler müziğin alt türleri olan, hip-hop&rap (%24, f=284) ve ardından rock (%15, f=178) geliyor. Bu durum elbette bizim beklentilerimiz yönündedir. Ergenlerin en çok dinlemeyi tercih ettikleri müzik türü popüler müzik ve alt türleri olmaktadır.

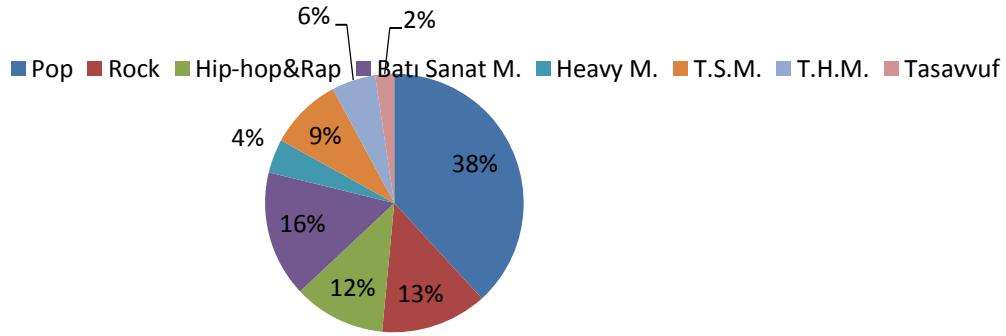
Cinsiyet değişkeni bakımından elde edilen sonuçlara baktığımızda, (bkz tablo2) anaakım pop müziğin asıl dinleyicileri girişte belirtildiği üzere ergen kızlar olmaktadır (%37,8, f=217). Hip-hop & rap, erkek-üstün bir müzik türü olarak bilinir. Bu paralellikte bir sonuç karşımıza çıkıyor. Erkekler (%26,89, f=174) kızlardan (%17,17, f=100) daha çok bu türle ilgililer. Dikkati çeken bir başka unsur, yine erkek-üstün bir tür olan rock müzikte kızların (%16,66, f=97) erkeklere (%13,91, f=81) oranla daha fazla rock beğeniye sahip olmalarıdır. Buna ek olarak, Bouerdieu'nun belirttiği kültürel sermaye ile ilişkili olarak ele aldığı meşru ve sanatsal bir tür olan Batı sanat müziği, daha çok kızların (%10,48, f=61) erkeklere (%6,87, f=40) oranla daha fazla ilgilendikleri bir tür olarak karşımıza çıkıyor. Burada bizlere ilginç gelen bir başka sonuç tasavvuf musikisi dinleme tercihinde olmuştur. Mesleki eğitim veren Çakabey İmam-Hatip Ortaokulu'nda tasavvuf musikisi veya ilahi dinlemeyi tercih edenlerin toplamı (%0,94, f=11) yüzde birden daha küçüktür. Çakabey İ.H.O. Okulu bazında müziksel tercihlere baktığımızda (bkz. Tablo 3) yine anaakım pop (%38, f=108) müziğin en çok tercih edilen tür olduğunu görüyoruz.

Tablo 1: Müzik Türleri

Tablo 2: Müzik Türleri Cinsiyete Göre Dağılım

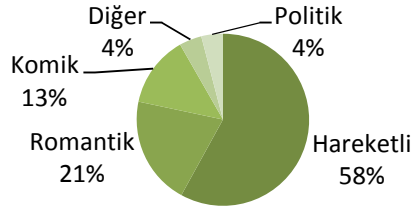

Tablo 3: Çakabey İ.H.O.O Müzik Türleri

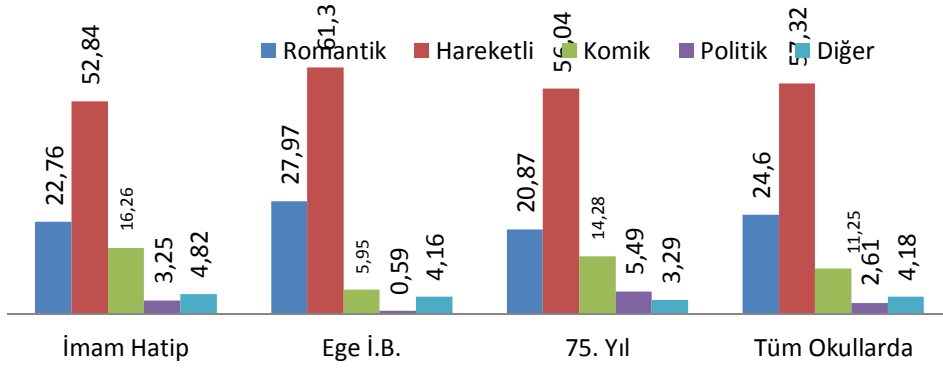
2. Dinledikleri Şarkıların Tarzları

Elde edilen verilere göre ergenlerin geneli, daha çok hareketli (%58, f=394) parçaları dinlemeyi tercih etmektedir (bkz. Tablo 4). Bu bağlamda popüler müziğin eğlence amaçlı olarak tüketildiğini görüyoruz. Zaten popüler müziğe ilişkin genel betimlemelerde, çoğu zaman boş zaman pratiği olarak değerlendirildiğini bilmekteyiz. Cinsiyet değişkeni ile ilişkili olarak da her iki cinsiyetten ergenlerin hareketli şarkıları en çok tercih ettiğini görüyoruz. Bunun yanında yine cinsiyetler bağlamında kızların romantik şarkıları erkeklere oranla daha çok tercih ettiklerini ve bu sonucun da toplumsal cinsiyet kavramlaştırmalarıyla uyum içerisinde olduğunu söyleyebiliriz (bkz. Tablo 5 ve Tablo 6).

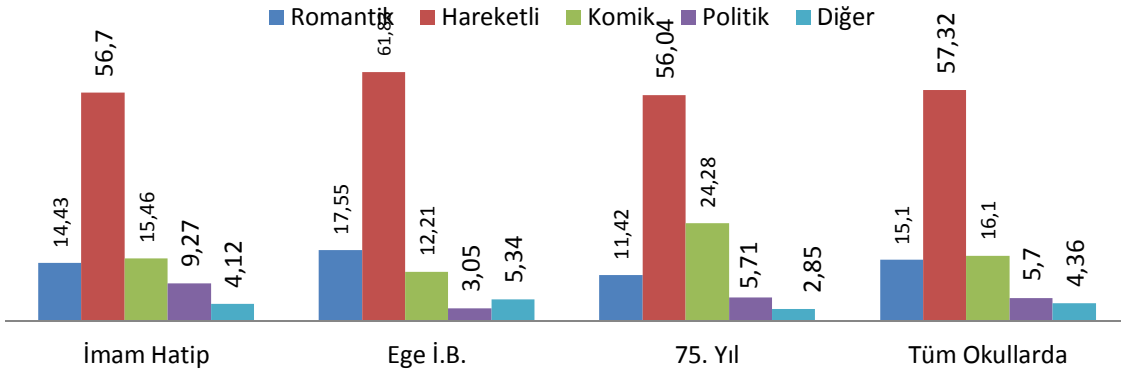

Tablo 4: Dinledikleri Şarkıların Tarzı

Tablo 5: Kız Öğrencilerin Dinledikleri Müzik Tarzı

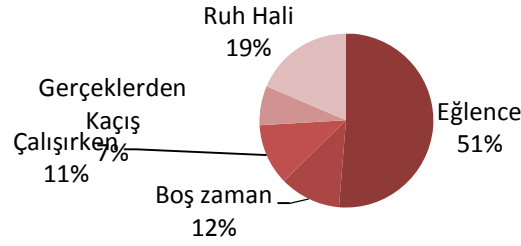
Tablo 6: Erkek Öğrencilerin Dinledikleri Müzik Tarzı

3. Müziği Dinleme Amaçları

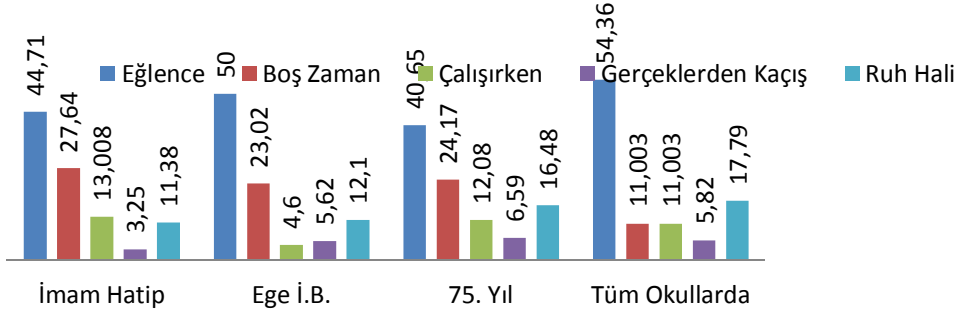
Tablo 7'de de görüleceği üzere ergenlerin müziği dinleme amaçlarının başında eğlence unsuru öne çıkıyor. Dinledikleri şarkıların tarzına ilişkin yukarıda verilen sonuç ile de uyumlu görünen bu tercih, daha çok erkek öğrencilerin önde gittiği bir seçim olarak görülmektedir (bkz. Tablo 8). Dikkate değer bir başka sonuç, kız öğrencilerin (kız: %20,29, f=111, erkek:%17,19, f=55) ruh hali ile ilişkili olarak şarkıları dinledikleri ve bu nedenle de şarkıların anlamlandırılması ve sözel içeriğe dikkat edilmesi olgusunun kızlarda erkeklere oranla daha belirgin olduğudur (bkz. Tablo 9). Bundan başka, çalışmanın başlangıcındaki kompozisyon çalışması sırasında iki öğrencinin yazdığı düşünceleri müzikle nasıl bir ilişki kurduğunu veya müziğin ne türden bir kullanım amacına yönelik tüketildiğini bizlere anlatması bakımından önemlidir:

"-Müzik bazen beni karanlık bir odaya, bazen ise şekerler dolu bir dünyaya götürüyor..."

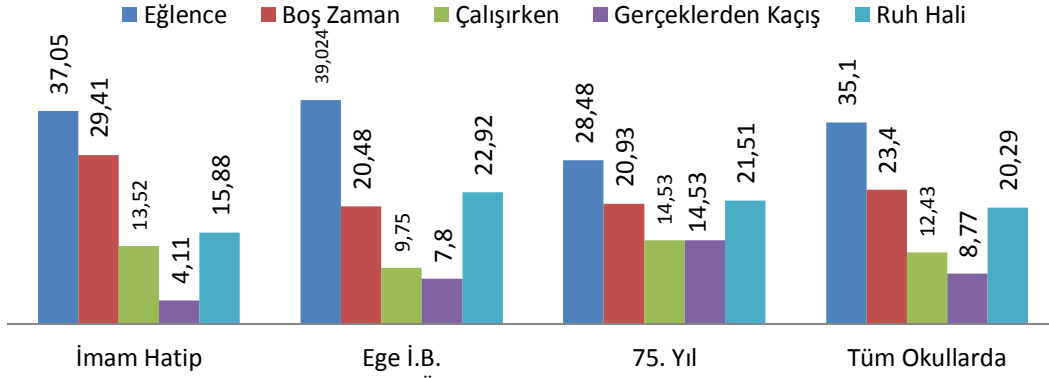
"-Müzik benim kalp pilim, yaşam ünite desteğim, annemi, babamı ve kardeşimi başımdan def etmek için kullandığım bir silah".

Tablo 7: Dinleme Amacı

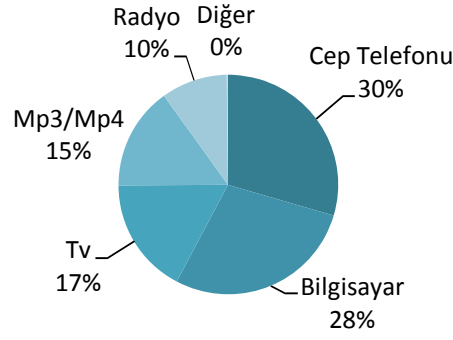
Tablo 8: Erkek Öğrencilerin Müziği Dinleme Amacı

Tablo 9: Kız Öğrencilerin Müziği Dinleme Amacı

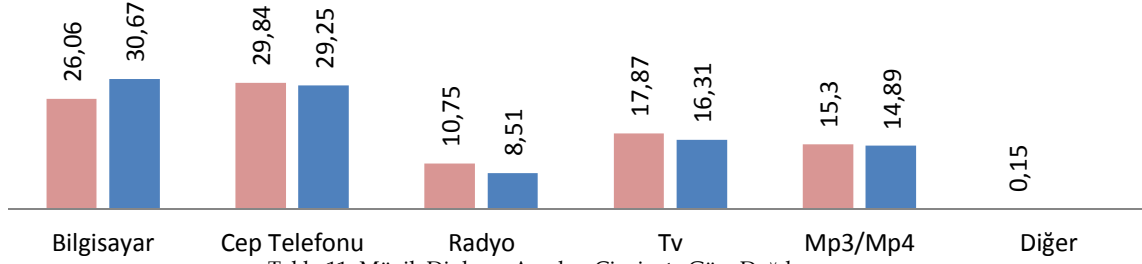
4. Müziği Dinleme Araçları

Ergenlerin teknoloji ile ilişkili olmaları bilinen bir gerçektir. Çalışmanın başlangıcında da altı çizildiği gibi popüler müziğe istesek de istemesek de maruz kalıyoruz. Ancak bu durum istem dışı işittiğimiz müziklerle ilişkili olarak düşünülebilir. Radyo ve televizyon bu bağlamda iş gören başlıca araçlardır. Fakat teknolojik araçlarla (bilgisayar, cep telefonu, tablet vs.) yakından ilişkili ergenlerin Tablo 10'da görüleceği üzere popüler müziğe maruz kalmaktan çok bilinçli bir seçim olarak popüler müziği tercih ettiklerini gösteriyor. En sık kullanılan müzik dinleme aracının başında cep telefonu (%30, f=362) gelmektedir. Elbette tek bir araçla müzik dinlenmiyor. Cep telefonu ile müzik dinleyen bir öğrenci, farklı bir zamanda farklı araçlarla da müzik dinleyebilmektedir (bkz. Tablo 10 ve 11).

Tablo 10: Dinleme Araçları

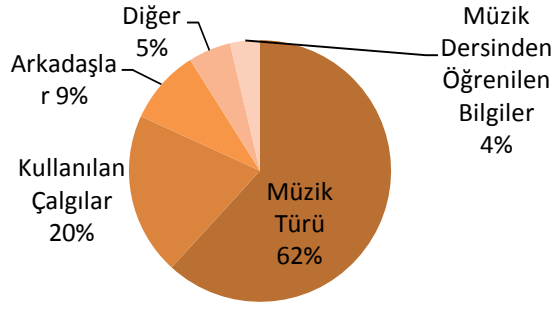
■ Kız ■ Erkek

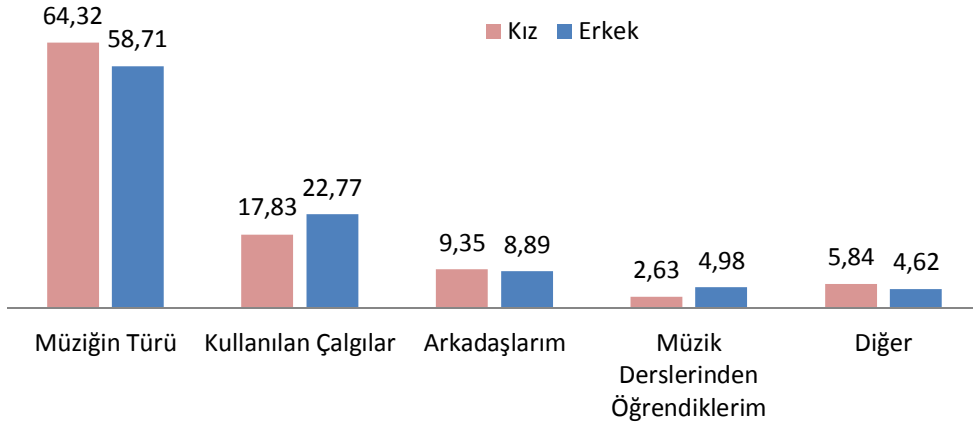
Tablo 11: Müzik Dinleme Araçları Cinsiyete Göre Dağılımı

5. Müzik Seçimini Etkileyen Faktörler

Müziksel seçimler veya tercihlerin bireyin kimliği ve kişiliği ile ilişkili olduğunu teorik çerçeve bölümünde anlatmıştık. Bunun yanında bir müziksel türe bağlılık yalnızca başkalarının seçimleri sonucunda biçimlenmemektedir. Bağlayıcı unsurun ne olduğu kişiseldir. Bu unsurlardan en çok neyin etkili olduğunu ortaya çıkarma çabamızın sonucunda yine bir müziksel türün kendisinin en önemli etken olduğunu görüyoruz (%62, f=385 bkz. Tablo 12). Elbette bu olgunun altını o müziğe ilişkin tını, sound ve kişisel anlamlandırma gibi bileşenlerine ayırarak doldurmak mümkündür. Kullanılan çalgılar (%20, f=125) müziksel türden sonraki tercih belirleyici unsur olarak beliriyor. Bu noktada şunu belirtmeliyiz. Toplumsal cinsiyet ve müziğe ilişkin yapılan değerlendirmelerin genelinde erkeklerin, bir müziksel icra da kullanılan çalgılara dikkat ettikleri, bunun yanında kızların ise şarkıların sözlerine dikkat ettikleri öne sürülür. Bizim çalışmamızda da elde edilen veri bu türden bir sonuca yakın duruyor. Ancak son dönemlerde, aradaki farkın gitgide kapandığını da gözler önüne seriyor (bkz. Tablo 13). Sanırım bu soruya verilen cevapların en düşündürücüsü okul müzik derslerinin öğrencilerin müziksel tercihlerine olan etkisidir (%4, f=23). Bu bağlamda kültürel sermayenin korunup aktarıldığı bir uzam olarak okul ile gündelik yaşam arasında yeterli bağlantının derecesi gözden geçirilmelidir. Bu sonuca dayanarak Bourdieu'nun okulun öğrencilerin müzik zevklerini biçimlendirebildiği öngörüsü en azından müzik dersleri için düşündürücüdür. Bu bağlamda okul müzik derslerinin öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda gözden geçirilmesi gerekliliği kendiliğinden ortaya çıkıyor.

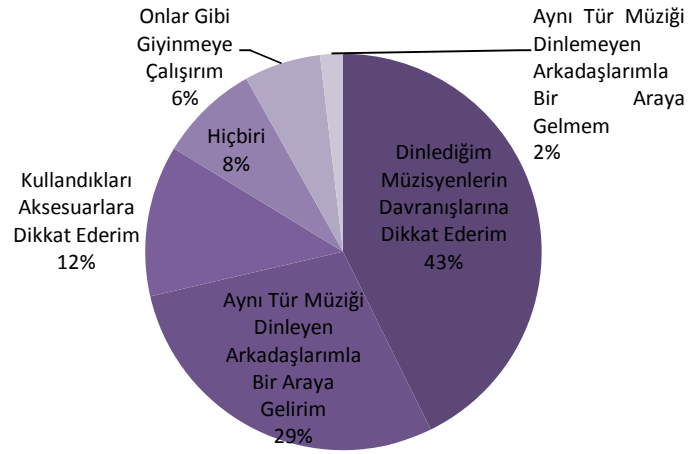
Tablo 12: Müzik Seçimini Etkileyen Faktörler

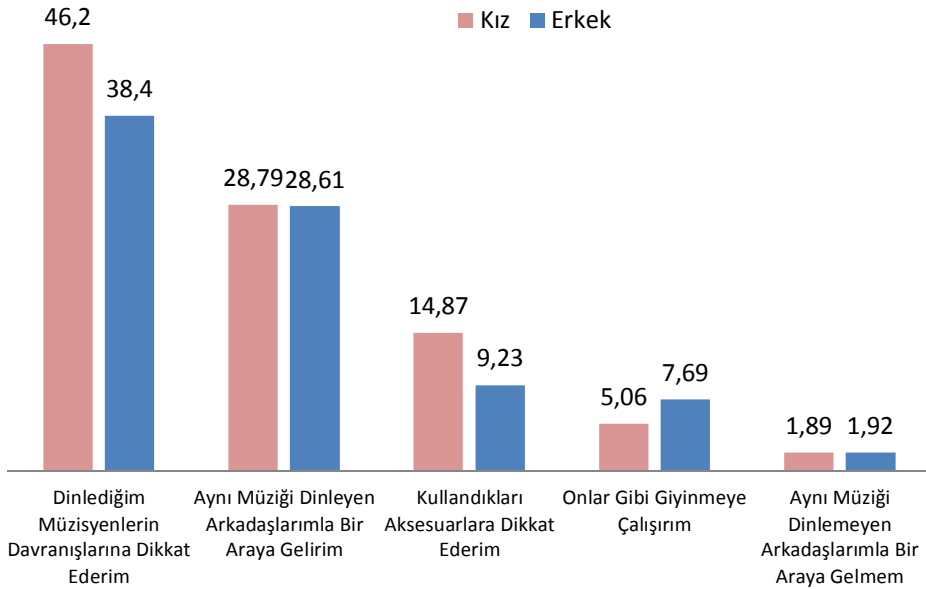
Tablo 13: Müzik Seçimini Etkileyen Faktörler Cinsiyete Göre Dağılım

6. Müziksel Özellikler ile Uyum

Bu çalışmada ergenlerin müzikle ilişkilenmelerini dar ve katı bir çerçeveye sığdıran altkültür kavramlaştırması yerine, bağlamı öne çıkartan ve daha esnek bir yapılanma ile müzik-hayran ilişkisini ele alan *scene* kavramını benimsediğimizi belirtmiştik. Aşağıda sunulan verilerden yola çıkarak, altkültür kavramlaştırmasının niçin terk edilmesi gerektiğini anlayabiliriz. Dinledikleri müziklerin özellikleri ile uyumu çerçevesinde, ergenler (%43, f=246) müzisyen davranışlarına dikkat etmektedirler. Ancak altkültürel özellik olarak düşünülen giyim tarzı ise ergenlerin çok azının (%6, f=36) dikkat ettiği bir olgu olarak öne çıkıyor. Ergenler, bu altkültürel özellik ile kendilerini bağlamamaktadırlar. Bir müziğin tüketicisi olmak, o şekilde davranmayı ve düşünmeyi gerektirmeyebilir. Akranlar arası bir bağlayıcı etmen olarak düşünülebilen müzik, onların arkadaşlıklarında da olumlu etkilere sahip bir unsur olarak beliriyor. Bu bağlamda aynı tür müziği dinleyenlerin bir araya gelmeleri (%29, f=165) bu durumu doğrulayıcı bir sonuç olarak beliriyor. Cinsiyet değişkenine göre elde ettiğimiz verilerde de her iki cinsie ait öğrencilerin birbirlerine yakın seçimler yaptığını görüyoruz (bkz. 14-15).

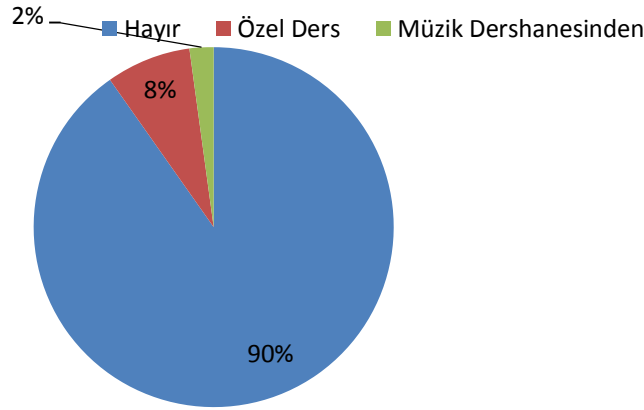
Tablo 14: Müziksel Özellikler ile Uyum

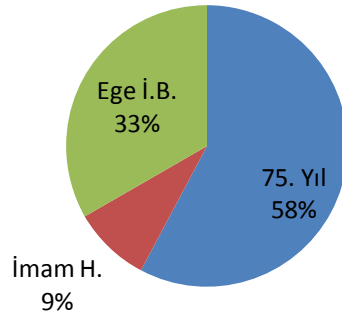
Tablo 15: Müziksel Özellikler ile Uyum Cinsiyete Göre Dağılım

7. Okul Dışından Müzik Dersi Alma Durumu

Ergenlerin müzik ile nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu öğrenme çabamızla ilişkili olarak onların okul dışından müzik dersi (çalıcı) alıp almadıklarını sorduk. Müziğe verilen toplumsal önemi de açığa çıkarması bakımından verilerden elde edilen sonuçlar maalesef beklentilerin tersinedir. Ancak bu durum, daha önceden belirtildiği gibi habitus edinmiş toplumsal ve kültürel sermaye sahibi ailelerin çocuklarının akademik başarısı için müziği ve sanatı öteleme çabasının bir sonucu olarak görülebilir. Bu durumda öğrencilerin ezici çoğunluğu okul dışından müzik dersi almamaktadır (%90, f=414). Bu, aynı zamanda ergenlerin müzik ile yalnızca dinleyici olarak ilişki kurduklarını gösteriyor (bkz. Tablo 16). Toplumsal sınıfların ekonomik sermayeye diğerlerinden daha fazla sahip olduğunu düşündüğümüz ailelerin özel okula gönderdikleri öğrencileri, diğerlerine oranla daha fazla özel müzik dersi almaktadırlar (%58, f=26). Bu beklenen bir sonuçtur. Ancak sayıları bakımından dikkate değerdir (bkz. Tablo 17).

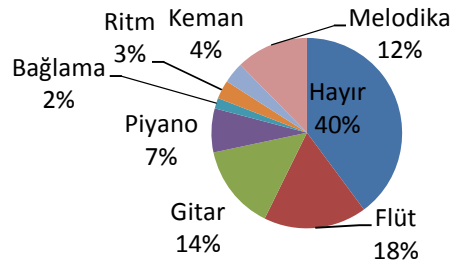
Tablo 16: Okul Dışından Çalgı Dersi Alma

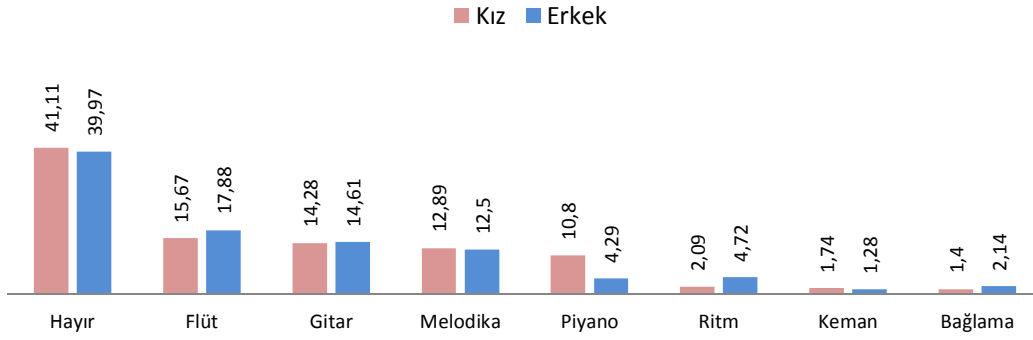
Tablo 17: Okul Dışından Çalgı Dersi Alan Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı

8. Herhangi Bir Çalgı Çalma Durumu

Öğrencilerin okul müzik derslerinde mutlaka bir çalgı ile eğitim yaptıklarını bilmekteyiz. Uygulama yaptığımız bu üç okulda, müzik dersleri müzik öğretmenleri tarafından veriliyor. Ancak buna rağmen soruya cevap verenlerin çoğunluğu (%40, f=211) herhangi bir çalgı çalmadıklarını belirtmişlerdir. Okul çalgıları olarak flüt ve melodika müzik derslerinde eğitimi verilen çalgılardır (flüt:%18, f=93, melodika:%12, f=65). Gitar ise ergenlerin en çok çalmayı hayal ettikleri çalgıların başında gelir. Okul müzik derslerinde bu çalgının öğretilmesine maalesef yer verilmemekte. Bu açık okul dışı özel ders veya özel dersanelerden özel dersler aracılığıyla kapatılmaktadır. Elde edilen veriler ışığında gitarın öğrenciler tarafından çalınan çalgılar sıralamasında 3. olduğunu görüyoruz (%14, f=76), (Bkz. Tablo 18-19).

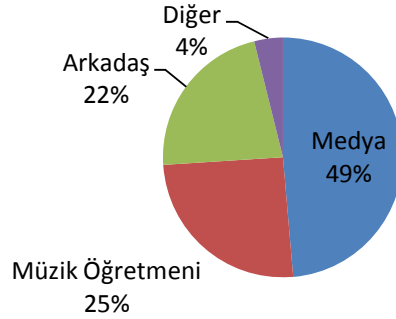
Tablo 18: Herhangi bir Çalgı Çalma Durumu

Tablo 19: Herhangi bir Çalgı Çalma Durumu Cinsiyete Göre Dağılım

9. Müziğe İlişkin Bilgileri Elde Ettikleri Kaynaklar

Ortaokul öğrencilerinin müzik bilgilerinin kaynağının öncelikle öğretmenleri olması genel bir beklentidir. Ancak ergenlerin ve toplumun büyük çoğunluğunun kitle iletişim araçlarıyla olan ilişkisi günümüz toplumlarında hayli fazladır. Bugün televizyonlarda yayınlanan müzik yarışma programları, farklı müzik programlarının geniş yelpazesi, toplumu müzik konusunda bilinçlendirmektedir. Ancak söz konusu bilginin niteliği tartışmalıdır. Elde edilen verilerin ışığında öğrencilerin müzik bilgilerinin başlıca kaynağı medya olarak öne çıkıyor (%49, f=278). Bunu takip eden kaynak (%25, f=145) müzik öğretmenleridir (bkz. Tablo 20). Yukarıdaki 5. maddede okul müzik derslerinin gündelik yaşamla biraz daha uyumlu hale getirilmesi ve programların gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiştik. Bu noktada ise müzik öğretmenlerinin ve dolayısıyla okul müzik dersi müfredatlarının popüler müziğin başlıca türlerine genişçe yer ayırması ve müzik öğretmenlerinin de popüler müzik konusunda ayrıntılı bilgiye sahip olmaları gerekliliği ortaya çıkıyor.

Tablo 20: Müziğe İlişkin Bilgileri Elde Ettikleri Kaynaklar

Sonuç ve Öneriler

Kişisel zevk ve tercihler, bireyin kimliği ve kişiliğinin bir sonucudur. Kimlikle birlikte kişilik kavramı da dışsal etkenlerden etkilenen nesne konumundadır. Bu nedenle bireyin müziksel seçim ve tercihleri de kimliğin ve kişiliğin bir parçası olması nedeniyle dışsal etkilere açıktır. Kimlik oluşumunda özdeşleşme önemlidir. Ergenler kendilerine uygun gördükleri figürü/figürleri model alırlar. Popüler müzik ve yıldızları bu anlamda önemli rol modelleridir.

Ergenler müziği bir mesaj vermek için, kim olduklarını göstermek için ya da nasıl bilinmek istediklerini açığa vurmak için kullanabilirler. Bu bağlamda müzik, ergenler için en güçlü iletişim araçlarından biridir. Müzik biliminin çabası da bu durumun görünümünü açıklığa kavuşturmak. Diğer deyişle kimliğin müzik pratiğine veya müzikle ilişkili olan tüm bağlamlara nasıl yansıdığını ortaya koymaktır. Bu nedenle bu çalışmada, ergenlerin kimlik oluşumuna etki eden faktörlerin neler olduğu ve bu faktörlerin sonucunda, onların ne tür müziklerle, nasıl bir ilişki içerisinde olduklarını açıklığa kavuşturmak istedik. Popüler müzik ve alt türleri ergenlerin en çok ilişki içerisinde olduğu türlerdir. Bu nedenle de popüler müzik,

gerek müzik öğretmenlerince gerekse de onları yetiştiren akademik birimlerce fazlasıyla önemsenmelidir.

Okul, Bouerdieu'nun tanımlamalarından da anlaşılacağı üzere kültürel sermayenin kazanıldığı ve yeniden üretildiği alandır. Bu nedenle ergenler, okul ortamının yönlendirme ve etkilerine açıktır. Toplumsal ve kültürel sermaye sahibi olma yolunda ilerleyen ergenler, bu sermaye tiplerine çok önceden sahip olan (habitus edinmiş) aileleri tarafından da statü kazanabilmeleri bakımından akademik başarıya odaklı hale getirilmeye çalışılırlar. Akademik açıdan başarıya odaklı öğrenciler, meşru müziklere yönlenebilirlerken, popüler müziklerin karşı kültürel olmayan, diğer deyişle meşru türlerine de ilgi duyabilirler. Akademik başarıyı hedeflemeyen öğrenciler ise karşı kültürel formlara yönelebilirler. Daha çok lise öğrencilerini kapsayan ve bunu doğrulayan araştırmalar olmasına rağmen, orta okul öğrencileri için böylesi bir varsayım aslında gerekli de değildir. Bunun sonucunda orta okul öğrencileri o türün alt kültürüne ilişkin stereotype gösterge ve davranışlarını benimsemek zorunda değildirler. Bu durum aslında, her iki kanattaki öğrenciler için de geçerlidir. Çalışmamızdan elde edilen veriler de bu yöndedir. Etnomüzikolojik olarak bu bağlamdaki geçerli kavramlaştırma *scene'* dir. Çünkü *scene*, altkültür gibi kesin ve net sınırlar çizmekten kaçınır. Bizim çalışmamızda da ergenler, müziksel çeşitliliğe sahip, diğer deyişle *omnivore* olarak görülmektedir. Bu durum din eğitimi veren okuldaki ergenler için de geçerlidir.

Ergenlerin popüler müziğe yönelik tercihleri, onların katı bir biçimde meşru ve sanatsal müziklere ilgi duymadığı anlamına da gelmemektedir. Bu noktada müzik öğretmenlerinin ve toplumun genel sanatsal bakış açısının önemi ortaya çıkmaktadır. Bouerdieu'nun deyişiyle toplumsal ve kültürel bakımdan tabakalaşmış, statü düşkün sınıflar, ergenlerin müziksel zevklerini biçimlendirmekten uzaktadır. Çünkü kişisel anlamlar, tercihler üzerinde asıl belirleyicidir. Habitus edinmiş aileler, sanatsal etkinliklerin akademik başarıyı gölgeleyeceğini düşünmektedirler. Bu düşünceden en çok etkilenen kesim ise kızlardır. Verili toplumsal cinsiyet kültürüne sahip aileler, özellikle kızların müzik gibi kamusal icrayı içeren bir sanatsal formdan uzakta durmalarını isteyerek, toplumsal cinsiyet kültürünün yeniden üretilmesine katkı sağlarlar. Ancak eğitilmiş, entelektüel birikime sahip aileler bu duruma karşıt davranış geliştirebilirler. Meşru olan Batı sanat müziği tercihlerinde kızlar, erkeklere oranla daha ilgilidirler. Fakat bu türün dışında kalan diğer meşru ve sanatsal türlerde erkeklerin ilgisi kızlara oranla daha fazladır.

Popüler müziğin birincil tüketim amacı eğlencedir. Bizim çalışmamızda da bu türden bir sonuç çıkmıştır. Zaten sanatsal müziklerin dinleme edimi ile ilişkili olduğu gerçeğini de göz ardı etmeden, ezici çoğunlukla popüler müziği tercih eden ergenlerin müziği amaca uygun olarak tükettiklerini söyleyebiliriz. Bu durum onların tercih ettikleri şarkı tarzı olan 'hareketli' şarkılar ile de doğrulanır. Ancak kişisel anlam, müzik türü ve tarzını belirleme de en önemli unsurdur. İnsanlar, aynı şarkıyı farklı bağlamlarda dinlediklerinde farklı anlamlar yükleyebilirler. Bu nedenle çalışmanın başlangıcında da belirtildiği gibi geniş popüler müzik yelpazesinde, orta yolu ve genel eğilimleri anlama çabamız geçerlidir. Yani tarz tercihi, bağlama ve ruh haline göre değişebilir.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlardan diğeri ergenlerin teknoloji ile ve kitle medyası ile yakından ilişkili olmaları ve tercih ettikleri müzik türü olan popüler müziği bu araçlarla dinlemeleridir. Ancak en dikkat çekici unsur, müziğe ilişkin elde ettikleri bilgilerin kaynakların başında medyanın gelmesidir. Bu bağlamda, medyanın etkisi bir kez daha doğrulanır. Ancak müziğin kendisine ait bilgilerin başlıca kaynağı okul müzik dersleri olmalıdır. Bu nedenle müzik derslerinin öğrencilerin ilgileri çerçevesinde yeniden gözden geçirilmesi gereklilik olarak ortada durmaktadır. Müzik öğretmenlerine düşen görev, popüler müziğe ilişkin türler ve genel olarak popüler müzik hakkında geniş bilgi birikimi edinmeleri olarak belirginleşmektedir. Bu noktada popüler müziğin içsel parametreleri ikincildir. Aksi takdirde müzik dersleri daha önceleri olduğu gibi sıkıcı bir hal alır. Asıl olan öğrencilerin ilgilerine cevap verirken, müziğin teorisini ve kültürünü kavrayabilmek ve onları nitelikli birer dinleyici ve tüketici haline getirebilmek ve popüler müziğin tecimsel kaygılarının farkına varmalarını sağlamaktır.

KAYNAKÇA

- ÖNSÖZ, Cihad. (2010). *Bouerdieu'nun Temel Kavramlarına Giriş*,
<http://istifhane.files.wordpress.com/2010/04/bourdieuitemelkavramlar.pdf>
son erişim 09/01/2015
- BOUERDIEU, Pierre & WACQUANT, Loic L.D. (2003). *Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar*, Nazlı Ökten (çev.), İstanbul: İletişim.
- DELSING, Marc.J.M.H., Ter BOGT, Tom.F.M., ENGELS, Rutger.C.M.E., MEEUS, Wim.H.J. (2008). "Adolescents' Music Preferences and Personality Characteristics", *European Journal of Personality*, vol:22, p.109-130.
- EKİNCİ Özalp, TOPÇUOĞLU Volkan, TOPÇUOĞLU Özgür B., SABUNCUOĞLU Osman, BERKEM Meral (2012). "The Association between Music Preferences and Pschiatric Problems in Adolescents", *Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, sayı: 25, 47-52.
- ERDEM, Cenk (2011). "Ergenin Müzik ile İletişimi", *Türk Pediatri Araştırmaları Dergisi*, Özel Sayı 46, s.19-21.
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tpedar/article/view/5000001984/5000002849>,
son erişim: 10/12/2014.
- EROL, Ayhan (2002). *Popüler Müziği Anlamak: Kültürel Kimlik Bağlamında Popüler Müzikte Anlam*, İstanbul: Bağlam.
- EROL, Ayhan (2009). *Müzik Üzerine Düşünmek*, İstanbul: Bağlam.
- FRITH, Simon (1996). "Music and Identity", *Questions of Cultural Identity*, Eds: Stuart Hall, Paul du Gay, Sage: London.
- GRAMSCI, Antonio (2003). *Hapishane Defterleri: Felsefe ve Politika Sorunları*, Adnan Cemgil (çev.), İstanbul: Belge
- KARASAR, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (14. Baskı)*. Ankara: Nobel.
- KOÇ, M. (2004). "Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı:17:2004-2, s.231-256.
http://sbe.erciyes.edu.tr/dergi/sayi_17/14_koc.pdf
Son Erişim:11/12/2014.
- MARSHALL, Gordon (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev: Osman Akınhay, Derya Kömürücü, Ankara: Bilim Sanat
- NORTH Adrian C. & Hargreaves, David J. (1999). "Music and adolescent identity", *Music Education Research*, 1999:1 p. 75-92.
<http://dx.doi.org/10.1080/1461380990010107> DOI: 10.1080/1461380990010107
Son Erişim:21/01/2015.
<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1461380990010107>
son erişim:10/12/2014.
- ROE, Keith. (1983). *Mass Media and Adolescent Schooling: Conflict or Co-existence*, Stockholm, Sweden: Almqvist and Wiksell International.
- ROE, Keith (1992) "Different Destinies Different Melodies: School Achievement, Anticipated Status, and Adolescent's Tastes in Music", *European Journal of Communication* 7: p. 335- 57.
- STOCKFELT, Ola (2006). "Adequates Modes of Listening", *Audio Culture:Readings in Modern Music*,(Eds. Christoph Cox, Daniel Warner, New York: Continuum Books, p.88-93.
- TANNER, Julian, ASBRIDGE, Mark, WORTLEY, Scott (2008). "Our Favorite Melodies: Musical Consumption and Teenage Lifestyles", *The British Journal of Sociology*,vol.59:1.
http://www.researchgate.net/publication/5531673_Our_favourite_melodies_musical_consumption_and_teenage_lifestyles son erişim:15/01/2015
- TANRIÖĞEN, A. (2009). "Bilimsel Araştırma Yöntemleri", (Ed.)İsmail Karakaya, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, s.59- 62, Ankara: Anı.
- YILDIRIM, Ali, ve Şimşek, Hasan (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6. Baskı)*. Ankara: Seçkin.
- SAKAR, Mümtaz Hakan. (2014). *Rock ve Özlem Tekin*, Ankara: Gece Kitaplığı.